د افغانستان اسلامي جمهوري دولت

لوړو زده کړو وزارت

کندهار پوهنتون

ښووني او روزني پوهنځی

پښتو څانگه

په بې علمی او ناپوهی د پاچهی خوبونه نور له سره وباسئ !!

پوهنیز سیستم په لوی کندهار کي

Download from:aghalibrary

لارښود استاد : څېړندوی شېر شاه رشاد

ځانګړني :

موضوع: پوهنیز سیستم په‌لوی کندهار کي

څېړونکي: بېلابېل محصلین

لارښود استاد : څېړندوی شېر شاه رشاد

انلاین چاري: مختار احمد احسان – د لراوبر ویبپاڼي برېښنايي کتابتون

Download from:aghalibrary

څېړنغونډه ۱۳۹۲ ل. کل د غويي ۱۷
د پښتو ژبي او ادبياتو څانګه - کندهار پوهنتون

د ښووني او روزني پوهنځي د پښتو ژبي او ادبياتو د څانګي د دريمي ټولګۍ په دوهم سمستر کي يو مضمون د څېړني په نامه په کاريکولم کي سته. ددې مضمون په لومړۍ ورځو کي د څېړني اساسات توضيح او تشريح سول. د تطبيقي څېړني له پاره "پوهنيز سيسستم په لوی کندهار کي" موضوع ددې ټولګۍ دوې مياشتنی کار محصلينو ته وسپارل سو .

ددې ټولګۍ ګرده محصلين ۹۱ کسه دي، نهه، نهه کسه پر لسو ډلو ووېشل سول او دهري ډلي له پاره د څېړني د موضوع يوه، يوه برخه وويشه سوه، لس برخي په لاندي توګه وي:

۱ -په ښوونځيو او مدرسو کي روزنيز اړخ
۲ -د ټولني اغېزې پر اوسني پوهنيز سيستم باندي
۳ -د پلرونو او ميندو له خوا ښوونځيو ته د اولادونو د نه لېږلو سببونه
۴ -پخوانی مروج او اوسنی پوهنيز سيستم
۵ -د ښوونځي ، مدرسې او خصوصي ښوونځي توپيرونه
۶ -نوی نصاب او د ښوونکو سويه

Download from:aghalibrary

۷ -نوي تکنالوژي په پوهنيز سيستم کي
۸ -د ښځو د تعليم د کچي د کښته والي علتونه
۹ -په لوی کندهار کي د ۱۲ فارغين، په کانکور کي شموليت او د آزمويني نتايج
۱۰ -د ښوونځيو د ځولو علل

ددې څېړني له پاره ۸۴۳ مرکې سوي دي، ۸۲۴ پوښتنليکونه راټول سوي دي، د ۱۳۰ عامو خلکو نظر غوښتل سو دئ ، ۳۷ ښوونځي، ۱۲۵ ښوونکي، ۱۸۵ زده کوونکي د څېړني منابع دي، د څېړني ميتود په لويه کچه مرکه او پوښتنليک دئ.

د څېړني اقتصادي لګښت خپله محصلينو پرغاړه اخيستی وو. د څېړني پايلي د ۱۳۹۲کال د غويي په ۱۷ ورځ په کندهار پوهنتون کي د يوې څېړنغونډې په بڼه و ګډونوالو ته وړاندي سوې، له بده مرغه چي د پوهني وزارت او رياست کوم استازي پکښې برخه اخيستې نه وه .
د څېړني پايله ښيي چي پوهنيز بهير په لوی کندهار کي د خلکو د رضايت او قناعت وړنه دئ او د خلکو له اړتياوو سره متناسب نه دئ .
د څېړني پايلي په جزئياتو په لاندي ډول دي:

۱ -موضوع: په ښوونځيو او مدرسو کي روزنيز اړخ

ددې موضوع په اړه له يوه روزونکي اولسو ښوونکو سره په څلورو ښوونځيو کي مرکې سوي دي. په کندهار ولايت کي ۴۲۴ ښوونځي رسمي ثبت دي، خوشاوخا درې پر څلور (□(۳/۴)) ئې فعال دي، ۲۰ رسمي د يني مدرسې دي، ۱۳ رسمي خصوصي ښوونځي دي،رسمي اسناد ښيي چي شاوخوا دوه لکه زده کوونکي په زده کړه بوخت دي. اوس د کندهار ښار د نجونو په لسو ښوونځيو او د هلکانو په شلو ښوونځيو کي روزنيز ښوونکي مقرر دي. په ښوونځيو او مدرسوکي د ښې روزني او دبد اخلاقيو ، پردې کلتور او ناوړه فلمونو د ليدني دمخنيوی به پاره تبلغ کوي، خو په مدرسوکي دا روزنيز سيستم بريالی غوندي دئ چي د دوئ له تجربو څخه په ښوونځيو کي هم بايد کار واخيستل سي. خو په مدرسو کي يوه نيمګړتيا داده چي په ټولو مدرسو کي يو نصاب نسته او عصري علوم نه لوستل کېږي .

۲ -موضوع: د ټولني اغېزې پر اوسني پوهنيز سيستم باندي

ددې موضوع په څېړنه کي له ۲۰۰ کسانو سره مرکه سوې ده، لاندي پوښتني مطرح سوي دي:
الف: د پوهني په اړه ستاسي نظر او خپل اولادونه آيا ښوونځي ته لېږئ؟
۷۲ په سل کي پوهنه د ټولني په کټه بولي او خپل اولادونه ښوونځي ته لېږي .
۲۸ په سل کي خپل اولادونه ښوونځي ته نه لېږي، چي په هغو کي بيا د ۸۳ په سل کي د نه لېږلو سبب اقتصادي موضوع ده .
ب: د اولادونو دزده کړي په اړه د ښوونځيو يا مدرسو له اداري سره وينئ؟

Download from:aghalibrary

۱۳ په سل کي، هو
۸۷ په سل کي، يا
ج: د پوهني اغېزي پرټولنه څه دي؟
دکتابونونو، مجلو، اخبارونو او نورو چاپي رسنيو ډېربدل
د پوهي عامېدل
له دباندي نړی سره ډېر اړېکی

۳ -موضوع : ډېلرونو او ميندو له خوا ښوونځيو ته د اولادونو د نه لېږلو سببونه

ددغي موضوع په اړه ۳۲ د نظر خاوندان، ۳۸ د ښوونځيو ښوونکي، ۱۳۰ عام وګړي او ۹۰ زده کوونکي پوښتل سوي دي .
۴۹ په سل کي ناامني لوی سبب بولي
۲۹ په سل کي اقتصادي عامل
۱۲ په سل کي د زده کړي ناسم تعبير
۲ په سل کي د ټولني دوديز شرايط

٤ -موضوع : پخوانی مروج او اوسنی پوهنيز سيستم

دا موضوع په ۱۸ ښوونځيو کي له ۲۸ ښوونکو څخه پوښتل سوې ده .
الف: د پخواني مروج سيستم ښېګڼي:
د زده کوونکو نظم او ډسپلين
په لوړو ټولګيو کي پر ټولنيزو او طبعيو علومو ويش
د يوه او پرله پسي نصاب لرل
د ښو او تکړه ښوونکو روزل

ب: د پخواني مروج سيستم نيمګړتياوي:

زده کړه انفرادي وه

دزده کوونکو جرئت لږ و

د زده کړي درسي مواد محدودول او نور مرستندويه مواد نه ول

۸۰ په سل کي ښوونکی د درس محور و

ج: د اوسني پوهنيز سيستم ښېګني:

د ښوونکو او زده کوونکو ګډه زده کړه (لاتر اوسه په ټولو ښوونځيو کي مروجه نه ده(

د ښوونکو له خوا انځوريزه ښوونه (لاتر اوسه په ټولو ښوونځيو کي مروجه نه ده(

د ښوونکو تدريسي مفردات او پلان

په نويو کتابونو کي ښه صحافت

د: د اوسني پوهنيز سيستم نيمګړتياوي:

لايحي راوزي، خو نه عملي کېږي.

د تدريسي نصاب ژر بدلون او له نصاب سره سم د ښوونکو نه روزل

د لومړيو ټولګيو له پاره ډېر مضامين

د زده کوونکو د خوښي ځانګه (ټولنيز او طبيعي) نه ټاکل

ښوونکو ته له مسلک سره سم د مضامينو نه ورکول

۵ -موضوع : د ښوونځي، مدرسي او خصوصي ښوونځي توپيرونه

په دې موضوع کي ۳۴ ښوونکي، ۴۲ زده کوونکي او ۷ کسه اداري مسولين پوښتل سوي دي .

لومړی - د نصاب مسئله :

د رسمي لېسو او خصوصي ښوونځيو نصاب تر ډېري اندازې هماغه دولتي نصاب دئ چي د مرکزي دولت له خوا ټاکل سوی دئ. خو د تدريس او درسي ميتود په باب د ښوونکو خپل سليقوي برخورد معموله خبره ده. په دې باب د يادوني وړ خبره دا ده چي په ديني برخه کي زموږ مدرسي کوم مشخص درسي نصاب نه لري.

دوهم - د تعليمي سويې مسئله:

د تعليمي سويې څخه زموږ مراد دا دئ چي د کوم ښوونځي زياتو شاګردانو لوړو زده کړو ته لاره موندلې ده ، موږ له خپلي دې څېړني څخه دا نتيجه تر لاسه کړه چي د ځينو رسمي لېسو زياتو شاګردانو لوړو زده کړو ته لاره موندلې ده. خو د خصوصي لېسو او مدارسو شاګردان ښځي پر هيڅ حساب دي.

دريېم - د چاپېريال مسئله:

له چاپېريال څخه زموږ مقصد د مکاتبو او مدارسو هغه برخي دي چي زده کوونکي د تفريح پر مهال د هوا تبديلۍ له پاره ورته راوزي. په دغو ساحو کي بايد د زرغونوالی پوره مراعات سوی وي. د دې په څنګ کي د سپورټي ميدانونو او نورو آسانتياوو لرل هم د ښه چاپېريال نمايندګي کوي. زموږ له څېړني څخه معلومېږي چي په

سلو کي پنځه رسمي ليسې له دغو ښېګڼو څخه برخمني دي. شخصي مکتبونه اکثره په شخصي کورونو کي جوړ سوي دي، چي طبيعي خبره ده پوره ته ښېګڼي نه لري. مدرسې او د ديني زده کړو اکثره مرکزونه هم د شخصي مکاتبو په برخليک اخته دي.

ځلرم– د علمي تجاربو او لابراتوارو نېستي:

په دغه اړه رسمي ليسې او شخصي مکاتب پوره توپير لري. که څه هم په ځينو ليسو کي د لابراتوار په نوم خاصي خوني موجودي دي، خو ډېره لږه استفاده ورڅخه کېږي. خو په شخصي مکاتبو کي د لابراتوار او تجربو يادول يوه افسانه ښکاري. دا پېښنه ښيي چي د ښار له ټولو زده کوونکو څخه په سلو کي تقريباً ۱۰ فيصده زده کوونکي له لابراتورونو او علمي تجاربو څخه برخمن دي، دا چي هغوی به له دې لاري کوم مهارتونه تر لاسه کړي او زده کړي وي بېل بحث غواړي.

پنځم– د کتابتونو نه موجوديت:

په مکاتبو او مدارسو کي د لويو کتابخانو موجوديت د زده کوونکو له پاره ډېر اړين کار دئ. زده کوونکي کولای سي چي د خپلو درسي موادو پر څنګ د کتابخانې له بېلابېلو کتابونو څخه د ممدو کتابو په ډول استفاده وکړي. اوس مهال په کندهار ښار کي خورا لږ داسي ليسې سته چي کتابتونونه ولري، کومي ليسې چي کتابخانې لري، تر اوسه ئې زده کوونکي په دې نه پوهېږي چي څه ډول بايد د کتابخانو له کتابونو څخه استفاده وکړي. زموږ د څېړني پر بنسټ په مدارسو او شخصي مکاتبو کي کوم داسي کتابتون چي په يادولو وارزي وجود نه لري.

شپږم– د استادانو له پاره د ورکشاپونو جوړول:

ددې څېړنې نتايج ښيي چې: د مکاتبو د استادانو له پاره په بېلابېلو وختونو کې علمي او تعليمي ورکشاپونه جوړ سوي دي، خو له دغې ښېګڼې څخه د مدارسو استادان محروم دي.

اووم–د معلمينو او استادانو مسئله:

د رسمي ښوونځيو په سلو کې ۸ معلمين ليسانس دي، پاته ښوونکي د دولسم ټولګي فارغين دي. د مدارسو اکثريت ښوونکي د دوولسم زده کړې لري، ډېر لږ ئې په ديني او مذهبي پوهنو کې لاسرسی لري. په داسي حال کې چې د مدارسو استادان بايد سل په سلو کې له ديني او مذهبي اموراتو څخه آګاه وي .

عيني مشاهدات:

په ځينو رسمي مکاتبو کې په مشخص ډول ښځينه ښوونځيو کې داسي معلمين درس ورکوي چې پښتو ئې دوهمه ژبه ده او يا بالکل په پوهېږي نه. کله چې زده کوونکی د يو څه په اړه پوښتنه وکړي معلم صاحب وايي چې زه په پښتو نه پوهېږم.

په ځينو ښځينه مکاتبو کې په لوی لاس زموږ سيميز رواجونه او بازی له منځه وړل کېږي او پر ځای ئې د نورو هيوادونو کلتوري او فرهنګي مناسباتو ته ځای ورکول کېږي. په دې ښوونځيو کې د پردي کلتور مخنيوی خو پرېږده د بل د کلتور او ژبې له پاره کار کېږي.

۶ -موضوع: نوی نصاب او د ښوونکو سويه

دا موضوع په ۱۲ ليسو کې له ۳۰ ښوونکو او ۴۵ زده کوونکو سره څېړل سوې ده

پخواني ښوونکي په خپلو مضامينو کې ډېر تکړه دي.

له ۱۲ څخه فارغ مقرر سوي ښوونکي پوره تجربه او پوهه نه لري .

ليسانس ښوونکي لږ دي .

د نوي نصاب په اړه ورکشاپونه او ټريننګونه لږ دي.

د نوي نصاب په درسي کتابونو کې ډېري تيروتني سته، چې کله کله نوي ښوونکي هم نه په پوهېږي او په هغسي تيروتلي بڼه ئې ورښيي .

د تدريسي نصاب ژر بدلون يوه لويه فاجعه ده

۷ -موضوع: نوې تکنالوژي په پوهنيز سيستم کې

ددې موضوع په اړه ۵۵۰ مرکې سوې او ۸۰۰ پوښتنليکونه ويشل سوي دي، له دې ټولو څخه ۷۰ په سل کې د ښوونځيو او پوهنتونو زده کوونکي، ۱۵ په سل کې ښوونکي، ۲ په سل کې حکومتي کارکوونکي، ۹ په سل کې د نېټ کيفې د انټرنېټ کاروونکي دي. د پوښتنليکو او مرکو پايله ښيي، چې په نوي تکنالوژي کې موبايل تر ټولو ډېر کارېږي، ترهغه وروسته کمپيوټر، انټرنېټ، تلويزيون او پروجيکټور دي .

د موبايل کارونه:

۷۰ په سل کې د خبرو له پاره

۱۵ په سل کې د فلمونو او ګېمونو له پاره

۱۵ په سل کي د خبرونو او درسونو له پاره
د کمپيوټر کارَونه:
۷۵ په سل کي کمپيوټر ئې زده دئ
په هغو کي ۳۵ په سل کي خپل کمپيوټر لري
په هغو کي ۳۰ په سل کي خپل کمپيوټر نه لري، خو نېټ کيفي ته لاسرسی لري
په هغو کي ۳۵ په سل کي نه خپل کمپيوټر لري او نه هم نېټ کيفي ته لاسرسی.
د انټرنېټ کارَونه:
۲۵ په سل کي کسانو نېټ زده دئ
په هغو کي ۱۸ په سل کي د ښوونځيو ښوونکي، د لوړو ټولګيو زده کوونکي او محصلين دي .
په هغو کي ۷ په سل کي دولتي کارکوونکي او شخصي کسان دي .
په هغو کي ۳۰ په سل کي خپل يا دولتی نېټ کاروي .
په هغو کي ۷۰ په سل کي نېټ کيفي ته ځي .
د تلويزيون او پروجيکټور کارَونه:
۱۰ په سل کي ښوونځي ئې لري
۹۰ په سل کي ښوونځي ئې نه پېژني .

۸ -موضوع: د ښځود تعليم د کچي د کښته والي علتونه

ددې موضوع په اړه په پينځو ليسو او يو منځني ښوونځي کي له ۲۰ ښوونکو او ۱۵ زده کوونکو سره مرکې سوي دي. ددې مرکو پايله لاندي علتونه رانبيي:
د ليک او لوست کښته کچه
د پوهني په ګټو نه پوهېدل
د رسنيو له لاري د عامه پوهاوي نستون
په کښته ټولګيو کي د هلکانو او نجونو ګډي زده کړي
د نجونو دزده کړي له پاره د ښو شرايطو نه موجوديت
په کوڅه او بازار کي د نجونو ځورونه
د ښځينه ښوونکو نه بسنه (عدم کفايت)

۹ -موضوع: په لوی کندهار کي د ۱۲ فارغين، په کانکور کي شموليت او د هغو برياليتوب

دا موضوع د رسمي شمېرو په راټولولو او د لوی کندهار او د هېواد له نورو سيمو سره د هغو د پرتلني پر ميتود ولاړه څېړنه ده.
رسمي شمېري ښيي، چي په ۱۳۹۱ ل کال کي (۲۳۵۰۰۰) کسه له ۱۲ ځخه فارغ دي، په هغو کي (۱۹۷۰۰۰) فارغينو په کانکور آزموينه کي نوم ليکنه کړې ده او يوازي (۱۷۲۰۰۰) کسو په دې آزموينه کي ګډون کړئ دئ، چي په هغو کي (۴۹۰۰۰) ځوانان بريالي سوي دي .

د لوی کندهار د ګڼ مېشتو څلورو ولایتونو (کندهار، هلمند، زابل او روزګان) د ۱۲ فارغین په ۱۳۹۱ل کال کي یوازي (۴۳۲۰) کسه دي، چي د ټول هیواد ۲ په سل کي هم نه جوړوي او که له ځینو پخوانیو نوموړکو او لسوالیو سره چي اوس په مصلحتي سیاستي کي و ولایت ته لوړ سوي دي، پرتله سي، ددې پښتني څلورو ولایتو ټول فارغین د هغې نوموړکي اولسوالۍ په سر نه دي د پخوانۍ اولسوالۍ او اوسني ولایت ډایکنډي د ۱۲ فارغین په ۱۳۹۱ل کال کي (**۵۴۷۵**) کسه دي او د غزني د خواجه عمر د هزاره ورونو د اولسوالي فارغین هم په یوازي سر نژدې پینځه زرو ته رسېږي .

که د هیواد راتلونکي ته نظر واچوو، بالغ او عاقل انسانان خو پرېږده، حتی یو کوچینی هم په دې پوهېږي چي د هېواد ګرده چاري په هغه چا پوري اړه لري، کوم چي تعلیم او تحصیل ئې کړی وي. په بې علمۍ او ناپوهۍ د پاچهۍ خوبونه نور له سره وباسئ !

په دې لړ کي یوه بله ملي او حیاتي مسئله چي د تودو سیمو (ګرم سېرو) ولایتونه ورسره مخامخ دي، هغه د ۱۲ د فراغت مهال، د کانکور د آزموینې ورکړه، او بېرته که د تودو سیمو پوهنتون ته دا فارغ ځوان بریالی سو، دَی د خپل ژوند د ډېر ګران او مهم پړاو پینځلس میاشتي له لاسه ورکوي، په داسي حال کي چي د سړو سیمو ځوان فارغ

LARAWBAR

په ليندۍ ميشات کي فارغ کېږي، په مرغومي کي د کانکور آزموينه ورکوي او په کب يا وري کي پوهنتون پيلوی د ژوند يوازي درې مياشتي ئې انتظار ويوست .

که دوخت په اهميت پوه خلک و اوسو او څه ارزښت راته ولري زموږ ددې کال (۱۳۹۱) فارغين د کندهار (۲۰۱۹کسه) او د لوی کندهار د ابيا (۴۳۲۰کسه) دي او هريوه ئې د ژوند ۱۵ مياشتي له لاسه ورکړي دي .
که موږ د تودو سيمو ولايات (له فراه څخه نيولې تر ننګرهاره پوري) يو لږ څه په خپله ګټه او تاوان، خير او شر پوه و اوسو، موږ يوازي په کندهار کي د خپل ځوان قشر د يوې دورې (۲۰۱۹x۱۵=۳۰۲۸۵ (د برش زره دوه سوه پينځه اتيا مياشتي چي (۲۵۲۳) کاله کېږي، لولپه کړل او د يوې خاشي غوندي باک موهم نه په کېږي .

د کانکور ځنډېده نه يوازي د ځوانانو د وخت ضايع ده، بلکي ډېر ځوانان له لوړو زده کړو څخه زړه توري کوي.

که تاسي ددې پيړۍ (سدۍ) د ټولو فارغينو محاسبه وکړئ، چي موږ څونه ضايعات ورکړي دي، خدای مه که، ګرده به ليوني سوو .
خوشال خان خورا ښه ويلي دي:

چي ئې علم و فضل نه وي، چي پر تخت د بادشاه کښيني
يا يو ايږدئ، يا ليوه دئ يا ئې ګاو و خر شماره

۱۰ -موضوع : د ښوونځيو د سوځولو علل

ددې اهمي موضوع له پاره له سلو قومي مشرانو ، عامو خلګو ، ښوونکو او د پوهني له اړوند مسولينو سره مرکي سوي او پوښتنليکونه ورکړه سوي دي. ددې پرځنګ د کندهار راډيو تلويزيون له آرشيف او ويبسايټونو څخه پخواني مواد او اسناد هم راټول سوي دي .
څېړنه او اسناد ښيي چي له هراته تر چتراله پوري خپلي لمني ته خپله بلا اخيستي يوو. ددې څېړني پايله د ښوونځيو په سوځولو کي دا لاندي سلني راښيي:
۱۳ په سل کي: - وسله وال طالبان
۳۲ په سل کي: - سياسي ډلي او تنظيمونه
۵۱ په سل کي: - دباندی سياست زموږ په خپل لاس
د لسو سره موضوعاتو څېړنه ښيي چي:
که موږ خپله ددې سيمي اولس او خلګ د پيل په غوږ کي بېده و اوسو ، نور به موهم خوب دروند او ژوند به مو تر وړې سپک وي .

کندهار پوهنتون
څېړندوی شېرشاه رشاد
د ۱۳۹۲ل کل د غويي ۲۸

د لراوبر برېښنايي کتابتون

قدرمنو لوستونکو !

تاسو کولائ سئ د لراوبر ويبپاڼي په برېښنايي کتابتون کي زيات شمېر ارزښتناک او په زړه پوري آثار په خپل تفريحي وخت کي مطالعه کړئ .

د لراوبر انلاين کتابتون ستاسو لپاره د لاندينيو موضوعګانو اړوند آثار پر ليکه کوي :

- **اسلام او مذهب**
- **ساينس او تخنيک**
- **سپورټ او روغتيا**
- **تاريخ او سياست**
- **هنر او ادبيات**
- **دماشومانو لپاره**
- **بېلابېل آثار**

Download from:aghalibrary